

SLOVENSKI GOSPODAR

Izhaja vsako sredo.
Cene: Letno Din 32.—,
polletno Din 16.—, četrt-
letno Din 9.—, inozemstvo
Din 64.—. — Poštno-čkovni
račun 10.603.

LIST LJUDSTVU V POUK IN ZABAVO

Uredništvo in upravnništvo: Maribor, Koroška cesta 5
Telefon Interurban 113.

Cena inseratov: cela
stran Din 2000.—, pol stra-
ni Din 1000.—, četrt strani
Din 500.—, 1/8 strani Din 250.—,
1/16 str. Din 125.—, Mali oglasa
si vsaka beseda Din 1.20.

Kaj je novega na Koroškem?

Koroška stoji letos ob desetletnici plebiscita v središču zanimanja. Koroški Nemci si mnogo prizadevajo, da vzbude po vsem nemškem svetu zanimanje za Koroško. Kronist Janez Unrest je svoj čas pisal, »das Kerndtn ein recht windisch land ist,« ka je Koroška ena prava slovenska dežela. Danes moreš pogosto brati v koroških nemških listih, da je »Kärnten ein deutsches Land«, da je Koroška nemška dežela.

Sredi junija tega leta so si prišli ogledat Koroško dunajski časnikarji. Deželni arhivar profesor dr. Martin Wutte, pisatelj knjige »Kärntens Freiheitskampf,« jim je najprej govoril o narodno-političnem položaju na Koroškem. Seveda v tem smislu, da je na Koroškem samo še 37.000 Slovencev. V resnici jih je še vedno okroglo 100.000. Dne 18. junija so se novinarji peljali na Ljubelj. Medpotoma je imel na balkonu humprškega gradu s krasnim razgledom na Rož predavanje o »obrambenih bojih« odpadnik Jožef Perkonik. Izletniki so si ogledali šolo v Ljubelju, ki jo je pred par leti postavilo društvo »Südmark-Schulverein«. Obiskali so tudi »nemškega Petra«. Ta »nemški Peter« seveda ni noben Nemec, marveč pristno slovenskega rodu z rodbinskim imenom Čavko. Ko si je cesar Karel VI. prišel ogledat ljubeljsko cesto, tedaj nihče izmed domačinov ni umel ž njim nemško govoriti razen lastnika hiše pri sedanjem »nemškem Petru«. Bilo mu je ime Peter in ker je znal nemško, ga je cesar imenoval »Deutschpeter,« katero ime je hiši ostalo do danes.

Popoldne istega dne so se peljali izletniki z motornim čolnom, ki jim ga je dala na razpolago celovška občina, na Vrbsko jezero. Ogledali so si Otok ob južnem obrežju jezera ter svetovno znani letovišči Vrba in Poreče. Vrba in Poreče napravita na tujca popolnoma nemški vtis. Vse govori le nemško. — Vendar domačini še danes umejo slovensko in komaj prideš ven iz letovišča, pa ti udarja na uho slovenski glasovi. Ne, tudi ob severnem obrežju Vrbskega jezera slovenščina še ni zamrla.

Dne 19. junija so se peljali dunajski novinarji v slovensko Podjuno. Ob Krki je imel upokojeni stotnik Meier — Kaibitz kratek govor o »osvobodilnih

bojih«. Nato so se peljali dalje v Velikovec. Ondi sta jih sprejela ravnatelj meščanske šole v pokoju Hornbogner in posestnik mlina Majdič, rodom iz Kranjskega. Hornbogner je slikal stisko za časa bojev za Koroško. Nato so se peljali dalje v Pliberk, kjer jih je sprejel župan zdravnik doktor Herbst. On ima navado, da pri vsaki priliki pripoveduje, kako je bil pred plebiscitom nekaj tednov na ljubljanskem gradu interniran. Tudi zdaj je imel daljši govor.

Nato so se peljali izletniki preko Lipice na Grebinj. Grebinj leži pod mogočno Svinjsko planino. Nemci ji pravijo: Saualpe. Grebinj se pravi nemško: Griffen. Tukaj je bil svojčas za župnika poznejši reberski komendant Petek, stric sedanjega koroškega slovenskega poslanca dr. Petka. V Grebinju so pevci pod vodstvom nemškega učitelja zapeli nekaj nemških pesmi. Pred odhodom iz Celovca so dunajski novinarji obljubili, da bodo prav krepko podpirali težnje in stremljenja sedaj vladajočih krogov na Koroškem. Dne 20. junija so se zopet vrnili na Dunaj.

Še pomembnejše nego poset dunajskih časnikarjev pa je bilo veliko zborovanje nemško-avstrijske narodne zveze, ki se je vršilo v Celovcu 21. in 22. junija tega leta. V tej zvezi so združene vse stranke Nemčije in Avstrije ne izvemši socialne demokrate. Zborovanje sta pozdravila koroški deželni glavar dr. Lemisch (Lemež) in celovski župan dr. Berht. Avstrijski notranji

minister Šumi, rodom koroški Slovenec iz Podklostra v Ziljski dolini, je rekel na zborovanju, da mora priti do združenja Avstrije z nemško materno deželo in da je treba vse storiti in pripraviti, da se v pripravnem trenutku združenje gladko izvrši.

Daljši govor je imel celovski mestni tajnik dr. Gratzhofer. Govoril je o nemškem naseljevanju na Koroškem v srednjem veku in o ponemčevanju dežele. Pravil je, da izraz »windisch«, »Windische« za Slovence na Koroškem ni žaljiv, marveč celo časten. Govoril je o »landfremde Störenfriede«, o tujih hujskačih, ki so delali nemir na Koroškem. Nato je hvalil »unsere braven windischen Landsleute« (naše pridne vindišarske rojake), ki so odločili plebiscit Nemcem v korist. Ni pa povedal, da so Nemci že 50 let poprej te pridne koroške vindišarje potom za vse obvezne ponemčevalne šole vzgajali, da je plebiscit moral izpasti Nemcem v prid.

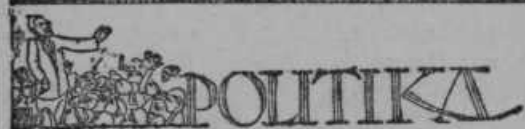
Vsi govorniki so se strinjali v tem, da so Nemci v Nemčiji in v Avstriji en narod in da morajo prej ali slej priti vsi skupaj v eno skupno državo. Zastopnik nemško-nacionalne ljudske stranke dr. Hölscher je zahteval, da dokler ne pride do formalnega združenja, mora imeti vsak nemški in vsak avstrijski državljani dvojno domovinsko pravico, namreč hkrati v Nemčiji in v Avstriji. Dr. Renner z Dunaja, socialdemokratski voditelj je trdil, da je vsa nemška socialdemokracija edina v misli o enotni nemško-demokratski republiki. Govoril je tudi krščanski socijalec dr. Drexel. Tudi graški župav je bil navzoč.

Koroška dež. vlada — vzgledna?

»Deutsche Zeitung«, ki izhaja v Celju ter sama sebe smatra za glasilo nemške manjšine v dravski banovini, hvali v svoji številki z dne 24. julija postopanje koroške vlade napram slovenski manjšini na Koroškem kot vzgledno. Kaj je vendar koroška vlada storila? Ali je izpolnila tiste obljube, ki so bile na svečan način Slovincem dane po plebiscitu, obljube o popolni enakopravnosti slovenskega jezika na Koroškem v šoli, v uradu in v vsej javnosti? Deset let so Slovenci zaman čakali na slovesne nemške obljube. Mar se je koroška vlada ob desetletni-

ci plebiscita spomnila na to, kar Slovincem dolguje? Ali je ta vlada koroškim Slovincem dala slovenske šole, katere je dolžna dati ne samo vsled svojih obljub, marveč tudi vsled mednarodnih obvez? Ni namreč samo Slovincem obljubila slovenske šole, marveč se je z mednarodno pogodbo napram Evropi in svetovni javnosti obvezala, da bo slovenski manjšini dala vse pravice, ki ji po mednarodnih pojmi pristojajo. Kaj se koroška vlada briga za mednarodne obveze! Kaj se nje tičejo mednarodna načela in pojmi vesoljnega kulturnega sveta! Ona je

takšna, kakršna je bila pred svetovno vojno v nekdanji avstro-ogrski monarhiji. Več ko 50 let so se koroški Slovenci borili za enakopravnost v javnem življenju, osebno za slovenske šole. Nemška večina, njej na čelu nemška koroška vlada, pa jim ni hotela ničesar dati. Slovenci so bili na Koroškem brezpravna raja v nekdanji državi, sedaj pa so brezpravna raja v zelo povečani meri. Koroška vlada jih smatra ne kot narodno manjšino, ki ji je treba dati manjšinske pravice, marveč kot ljudi, ki si morajo dati vzeti svoj jezik in svojo narodnost, ki morajo postati janičarji — nemškutarji ter pomnožiti število nemškega naroda. Ali je to vzgledno postopanje? Kaj bi pravili Nemci v Jugoslaviji, ako bi vlada naše države z njimi tako »vzgledno« postopala? Kaj pa je listu »Deutsche Zeitung« tako imponiralo pri koroški vladi? Ko je vodja Heimwehra dr. Steidle na nekem zborovanju napadel Korošca ministra Šumija ter mu očital, da ni pravi Nemec, marveč »bindišarskega« pokolenja, se je koroška vlada dvignila v obrambo bindišarjev — nemškutarjev. V tem je vsa njena »vzglednost«. Takšni so pojmi, ki jih ima glasilo nemške manjšine v dravski banovini o »vzglednem« postopanju z narodno manjšino.

V DRUGIH DRŽAVAH.

Iz fašistične Italije. Že dolgo se kuha v Italiji lonec, v katerem vre protifašistična struja, ki se opira na težko gospodarsko krizo poljedelstva ter delavstva in na izredno slabo stanje državnih financ. Mussolinijevo vedno rožljanje s sabljo je stalo Italijo težke svote za oborožitev na suhem in na morju, kar je povzročilo le oslabitev državne blagajne in nič drugega. Koliko so se trudili italjanski diplomati, da bi vzbudili nevoljo proti Franciji in osigurali prijateljstvo Italije med Poljaki, Turki in sovjetsko Rusijo. Vsi ti poskusi so stali veliko denarja, prinesli pa nobenih uspehov. Resni poznavalci italjanskih razmer trdijo, da ni bila pritažena nevolja s fašistično stranko še nikoli tako velika kakor je danes. Mussolini se trudi, da bi poživil fašizem s pritegnitvijo visokošolcev in srednješolcev, ker ljudske množice so že davno proti. V inozemstvu veliko škodujejo fašizmu italjanski visoki izseljenci, ki so bežali iz domovine pred fašizmom in so danes že precej razpihali protifašistični pokret. Splošno prepričanje je, da sloni italjanski fašizem le še na plačanih miličnikih.

Žalosten zaključek porenskih slavnosti. Iz veselja, da je izpraznila Francija 1. julija nemško Porenje, bi se imele sedaj vršiti po vseh večjih mestih ob reki Reni velike slovesnosti, katerih bi se udeleževal tudi predsednik nemške republike Hindenburg. V sredo 23. julija so se vršile ob udeležbi stotisoč ljudi osvobodilne svečanosti v mestu Koblenz. Zvečer so hoteli reko Reno

razsvetliti in to je privabilo ogromne množice. Po končani svečanosti se je razkropilo občinstvo na vse strani. Največ ljudi se je vračalo preko pontonskega mosta, zgrajenega ob izlivu reke Mosel v Ren. Most ni vzdržal navela množic. V trenutku, ko je bilo na mostu na stotine ljudi, so popustili na sredi mosta trami in most se je s silnim truščem porušil. Okrog sto ljudi, ki so bili na mestu nesreče, je popadalo v vodo in po njih so še padli deli mosta. Nastala je nepopisna grozna zmešnjava, ker eni so klicali iz valov na pomoč, drugi so bili ubiti od tramovja, večina ponesrečenih je bila tako med hlobovom, da si sama ni mogla pomagati. Nesreča je zahtevala nad 90 smrtnih žrtev. Vse nadaljne prireditve so bile takoj odpovedane. Predsednik Hindenburg je prikinil svoje nadaljne potovanje po Porenju in odgodil poset v Aachenu in Trieru do jeseni.

Madžari in povratek Habsburžanov. Med mandžarskimi bogataši obstojata dve struji: ena je za spremembo mirovnih pogojev in proti povratku Habsburžanov na madžarski prestol; druga hoče izsiliti vpostavitve Ferdinanda sina Otona za ogrskega kralja. V ožigled prerekanju med obema zgoraj nima strankama izjavljajo ljudski voditelji, da si bo izbral madžarski narod sam in svobodno svojega kralja. Proti vrnitvi Habsburžana Otona na madžarski prestol je z vso odločnostjo Čehoslovaška ter Avstrija, ki se hoče združiti z Nemčijo. Habsburžanski ogrski kralj bi vedno zahteval priklopitev Burgenlanda k Ogrski in raznih delov Slovaške k Madžarski.

Gospodarska posvetovanja v Sinaji. Dne 22. julija je otvoril v Sinaji pri Bukarešti rumunski trgovinski minister sejo gospodarskih izvedencev podonavskih agrarnih držav. V pozdravnem govoru na udeležence je poudarjal, da je izhod iz sedajne težke agrarne krize mogoč le z najtesnejšim sodelovanjem agrarnih držav v Podonavju. Proizvode poljedelskih pridelkov in vse izvozne programe bo treba postaviti na skupen temelj. Neodvisno od te konference se namerava zopet sestanek jugoslovanskih in romunskih gospodarskih ministrov v Sinaji.

Revolucionarni Egipt se je pomiril. Egiptovski vladni krogi trdijo, da je vzpostavljen v Egiptu popoln mir ter red, da je večina prebivalstva na strani kralja, ki je odklonil zahtevo revolucionarnih nacionalistov, da bi se sklicala izredna seja parlamenta in da policija in vojaštvo popolnoma obvladujeta položaj. Po izjavi angleškega zunanjega ministra Hendersona egiptovski nemiri sploh niso bili resnega značaja, ker se jih uglednejši ljudje niso udeležili in angleške čete niti posredovale niso.

Kdor si želi cene in dobre obleke naj se oglasi v konfekcijski in modni trgovini
ŽIGA WEISS
Celje-Gaberje 591 II

Jezuiti.

Kar so bili v poznem srednjem veku beraški redi, to so bili v dobi luteranstva jezuiti. Red jezuitov je bil osnovan leta 1540 od sv. Ignacija Lojolskega; hitro se je razširil po Italiji, Španiji, Francoskem, Nemčiji, Madžarskem in Poljskem. Ob smrti ustanovitelja (leta 1556) je že štel 1000 članov in 100 naselbin. Čudovito organiziran, pod spretnim vodstvom, je pokazal mogočno delovanje na vseh poljih cerkvenega življenja. Jezuitski misijonarji so storili za razširjenje krščanstva neizmerno veliko na vzhodu in v tedaj baš novo odkriti Ameriki. V katoliških pokrajinah so delovali na prižnici, v spovednici, po bolnicah, pri duhovnih vajah, v ljudskih misijonih, pri podučevanju, z največjim uspehom pa glede vzgoje mladine. Zelo veliko so storili za versko obnovo Italije, Portugalske ter Španske, širili se protestantizem so zajezili na Madžarskem, Poljskem in v Nemčiji. Nemčija se ima zahvaliti samo jezuitom, da je še ohranila katoliško vero. Jezuitski red je bil posebno udeležen pri procvitu cerkvenega znanstva, ki se je razmahnilo v dobi po tridentinskem cerkvenem zboru. V svojih treh mladostnih svetnikih: Stanislavu Kostki (umrl l. 1568), Alojziju (umrl l. 1591) in Janezu Berhiansu (umrl l. 1621) je predočil red mladini veličastne ideale in sploh dal kmalu po postanku veliko svetnikov, poleg ustanovitelja, tretjega generala Franca Borgija, Franca Ksaverija, Franca Borgisa itd. Bil je red visoko spoštovan od cerkvenih knezov, papeži so mu naklonili razne predprave in radi tega so bili baš jezuiti najbolj osovraženi, vse se je zaganjalo ravno v te redovnike.

S svojo izrazito pokorščino napram Sveti stolici je bil red nosilec katoliških idej in eden glavnih podpornikov edinosti Cerkve.

Ustanovitelj jezuitskega reda.

Sv. Ignacij je bil najmlajši sin plemenite španske rodbine in rojen leta 1491. Vzrasel je na dvoru Ferdinanda Katoliškega, kjer se je navdušil za viteštvo, za orožje in izredno doživljal. Pri obrambi trdnjave Pamplona proti Francozom leta 1521 je dobil dve težki rani. Bolniška postelj je spremenila njegovo mišljenje ter usmerila vso njegovo voljo v boj za čast božjo. Podvrgel se je strogi pokori najprej v bolnici mesteca Manresa, pozneje v neki votlini v bližini omenjenega mesta. Tukaj se je rodila njegova čudovita knjiga o »duhovnih vajah«. Prvotno je imel načrt, da bi deloval za božjo stvar v Palestini, a je zadel na zapreke in se je učil z drugimi mladimi dečki dve leti latinščine. Obiskoval je dve znameniti vseučilišči na Španskem in v Parizu, kjer je dosegel leta 1534 čast magistra (učitelja). V Parizu se mu je pridružilo šest plemenitih mož, ki so bili prvi člani »družbe Jezusove«. Dne 15.